

Fortløbende kommentar

Jens Mammen

Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

Mere om handling og rationalitet - Replik til Boje Katzenelson

I Boje Katzenelsons "Replik til kommentarerne" i forrige nummer af *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi* svarer han (s.77-79) på mine kommentarer i samme nummer (s. 54-58).

I min kommentar forsøgte jeg at diagnosticere, hvad der i sidste instans forekom mig at være Katzenelsons afgørende adskillelse mellem adfærd og handling. Jeg hævdede, at det var *begrundelse*, og jeg kaldte det *rationalitet* (jeg medgiver Katzenelson, at "målrationalitet" muligvis er et uheldigt begreb i denne sammenhæng). Denne adskillelse forekom mig desuden at ligge tæt på traditionelle adskillelser, og jeg antydede, at artiklen gik en lang vej for at vende tilbage betænkeligt tæt ved et udgangspunkt, som den indledningsvis tog afstand fra.

Så vidt jeg kan se, afviser Katzenelson i sin replik ikke min konklusion, men skriver, som om jeg selv ville tilslutte mig synspunktet, at det er rationalitet, som er den afgørende adskillelse mellem adfærd og handling og det afgørende kendetegn for specifik menneskelig virksomhed. Det synes jeg ikke, at jeg har skrevet, og det var i hvert fald ikke min intention. Det er rigtigt, at jeg i slutningen af min kommentar forsøger at reformulere, hvad man eventuelt kunne forstå ved rationalitet, nemlig at praksis er indlejret i fællesmenneskelige *betydninger* i Leontjevs forstand, selv om jeg forsømte at sige det direkte, og at vi her måske er kommet tættere på det menneskelige og den menneskelige handlingens særkende end ved at henvise til begrundelser. Men Katzenelson kan have ret i, at jeg herved er kommet for langt væk fra begrebet rationalitet. Det er også rigtigt, som Katzenelson skriver, at det ville give en noget anden opdeling af handling og adfærd end hans opdeling, at det formentlig er en adskillelse i en anden dimension. Men det kunne jo være en fordel.

Endelig har Katzenelson nok ret i, at den særligt menneskelige virksomhed, hvad enten vi vil kalde den handling eller ej, også må udfolde sig i forhold til *naturen* og ikke kun i

forhold til betydningerne i den snævrere Leon-tjev'ske forstand. Det kan ærgre mig lidt, at jeg ikke fik det med i min kommentar, da det jo har været en af mine egne hovedpointer, som følger af, at jeg har forsøgt at bestemme det særegent menneskelige på en måde, der går bag om (og forhåbentlig dybere end) Leontjevs betydningsbegreb (se f.eks. Mammen, 1983, s. 188-199, 274-279).

Reference:

Mammen, J. (1983). *Den menneskelige sans*. København: Dansk psykologisk Forlag (2. udg. 1989; 3. udg. 1996).